

Безробіття на селі - кризова невизначеність для сільської жінки

Мета статті - проаналізувати стан та визначити напрями подальшого розв'язання проблеми безробіття серед сільського населення, в тому числі сільських жінок.

Методика дослідження. Методи: статистико-економічний, порівняльного аналізу, розрахунковий.

Результати дослідження. Висвітлено небажану картину соціальної дійсності життєвого рівня селян, коли втрачено місця прикладання праці, через що сільське населення позбулося відповідних доходів. Безробіття досягло своєї гостроти, і це є основною проблемою, пов'язаною із розвитком сільських територій, адже питання зайнятості сільського населення є першочерговим.

Дана характеристика нинішнього сільського життя, де особливо потерпають від безробіття сільські жінки, як наслідок, їхні сім'ї. Помітно збільшується кількість жінок села, які виїжджають на роботу за кордон. У всіх регіонах України швидкими темпами зростає депопуляція.

Елементи наукової новизни. Реальністю у вирішенні даної проблеми для сільського населення стають особисті підсобні господарства, які є постачальником основних продуктів харчування, слугують гарантом виживання. Характеристикою наявного сільського життя доведено, що утримання домашнього господарства передусім лягає на жіночі плечі.

Практична значущість. Обґрунтовано необхідність створення передумов для сталого розвитку сільських територій, що приведе до покращення житлових умов селян завдяки розвитку соціальної та інженерної інфраструктури села. Велика надія покладається на сприяння і стимулювання до створення нових робочих місць, умов для навчання та перекваліфікації осіб. Адже в умовах, що склалися, сільська жінка відчуває себе незахищеною з боку держави, непотрібною для суспільства, а тому її життєві кроки - в кризовій невизначеності. Табл.: 5. Бібліогр.: 13.

Ключові слова: безробіття, сільська жінка, сфера прикладання праці, особисті підсобні господарства, міграція, демографічне навантаження.

Саблук Ганна Іванівна - старший науковий співробітник відділу соціально-економічного розвитку сільських територій, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)
E-mail: alexey@iae.kiev.ua

Постановка проблеми. У період реформування аграрної економіки великого значення набуває аналіз життєвого і трудового потенціалу сільського населення. Сфери людського буття підвладні різним змінам, а тим більше, коли виникають кризові явища в його соціально-економічному становищі. Передусім саме такий стан людського життя призводить до порушення механізму збереження життєвого і трудового потенціалів, до руйнування внутрішньої будови самовідтворювальних процесів соціально-демократичного розвитку села, що накладає відбиток на його самобутність, культуру, звичаї тощо.

Вивільнення трудівників села з реформованих колективних господарств привело до неприлаштування людей в нових умовах, породило масове безробіття селян. Нині люди, які проживають у селі, які хочуть і можуть працювати, залишилися без роботи. Безробіття стало гіркою реальністю. Особливо потерпають від безробіття сільські жін-

ки, як наслідок, їхні сім'ї, здоров'я і успіхи дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гостра проблема безробіття на селі є постійним предметом досліджень сучасних учених-економістів і в дискусіях, і в працях. Дана тема вивчалася такими науковцями, як К.І. Якуба [1, 6], Л.О. Мармуль [2], О.М. Бородіна, І.В. Прокопа, В.В. Юрчишин [3], А.В. Руснак [4], О.П. Славкова [5], Л.І. Михайлова [13] та ін.

Мета статті - проаналізувати стан та визначити напрями подальшого розв'язання проблеми безробіття серед сільського населення, в тому числі сільських жінок.

Виклад основних результатів дослідження. Як відомо, третина населення України проживає у сільській місцевості, з них - понад 7 млн жінок, і ця жіноча частина людства заслуговує на особливе визнання (всього в Україні 22,8 млн жінок). Історія свідчить про ті факти, коли жінка брала участь в історичних подіях життя країни, повсюдно ставала на зміну чоловіку під час бойових дій і в часи економічних криз. І саме завдя-

ки жінці, яка була берегинею своїх дітей, захищала їх і працею, і душею, збереглося молоде покоління на окупованих територіях, а тим самим – українська нація. Подвиг жінки, мабуть, неможливо об'єктивно оцінити і до сьогодні, тому вся турбота суспільства і держави впродовж років повинна бути спрямована на визначення ролі сільської жінки в ньому та забезпечення їй повноцінного життя.

Щороку світ відзначає Міжнародний день сільських жінок, засновниками якого є учасники Жіночої конференції в Пекіні, яку проводили під егідою ООН у 1995 р. Відтоді день сільських жінок багато країн світу вважають святом з гаслами про соціальну допомогу жінкам, які живуть і працюють у селі. Це день, коли людство повинно звернути увагу на рівень життя жінок у сільській місцевості, і ця дата має нагадати, настільки суспільство зобов'язане сільським жінкам за їхню працю. Офіційно цей день затверджений Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 2007 р.

На жаль, упродовж аграрних трансформацій, які відбуваються, набула небажаної картини соціальна дійсність сільськогосподарських підприємств, яка не довела свого відповідного розвитку, що негативно відбивалося на життєвому рівні селян. Жителі села втрачали свої місця прикладання праці, позбувалися відповідних доходів. Як наслідок, знизився попит на платні послуги, відповідно стало менше на них споживачів, що своєю чергою призвело до скорочення мережі підприємств і тих соціальних закладів, які так потрібні мешканцям села.

Нинішнє сучасне сільське життя підкреслює сумну картину, коли глухими сільськими вулицями гуляє безробіття, бо рівень життя селян – низький. І хоча аграрний розвиток доводить нарощення сільськогосподарського виробництва, вигода від нього для селян зовсім мала. Нібито мрія селян здійснилася стосовно власності землі, вони стали її господарями та власниками свого майна, і водночас основна частина сільського населення знаходиться нині за межею бідності. Загострюється демографічна ситуація, на низькому рівні механізація сільськогосподарського виробництва, а безробіття зростає. Умови життя селян потребують докорінного поліпшення, а якість – безпосередньо залежить від конкурентоздатності людини на ринку праці. Більша части-

на сільського населення в останні роки зайнята в найпростіших, будь-яких професіях не через брак своєї професійної освіти, а через відсутність потрібних місць роботи.

Основна причина ситуації, в якій опинилися сільські жителі, – відсутність сфери прикладання праці. Виробничими структурами сільська місцевість майже не охоплюється, а тому сільські люди працездатного віку зайняті в особистих селянських господарствах. Це є їх необхідною мірою існування і головним мотивом для задоволення потреб сім'ї у продуктах харчування.

Оплата праці у суспільному секторі не може забезпечити життя селян. Так, у 2016 р. заробітна плата в сільському господарстві становила 71,1% від рівня промисловості і 80,9% від середнього рівня по економіці [12].

Жіноча праця в сільському господарстві оцінюється ще нижче і становить близько 84% від заробітної плати чоловіка. Водночас щоденні навантаження на сільську жінку сягають 15 год 24 хв, що протирічить фізіологічним нормам. І при цьому значимість жіночої праці є високою, адже переважає в основних галузях сільськогосподарського виробництва [1].

Слід зазначити, що значні гендерні відмінності в оплаті праці українців за рівнем заробітної плати простежуються упродовж усієї історії статистичного спостереження.

Вивчення ситуації, що склалася на сільському ринку праці, – одна з основних проблем, пов'язаних із розвитком сільських територій, а це означає, що питання зайнятості сільського населення – першочергове. Саме тому для сільського населення країни особисті підсобні господарства (домогосподарства) донині виступають постачальником продуктів харчування, а головне – своєрідним гарантом виживання.

Звичайно, не всі сільські жителі працездатного віку можуть працювати у суспільному виробництві (сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства і т.п.), якщо є такі в тих регіонах, де вони проживають. Частина їх звільняється з роботи за станом здоров'я, решта молодих людей навчається в професійно-технічних училищах та вищих і середніх спеціальних навчальних закладах. Сюди належать і люди похилого віку, максимально наближені до категорії працюючих, та ті, які через важкі та шкідливі умови праці втратили свою здатність працювати у суспільному виробництві, хоча

ще не досягли пенсійного віку. За даними досліджень науковців, частка такої пасивної частини населення у загальній кількості сільських чоловіків і жінок працездатного віку по Україні становить 18,0-18,5% [1]. Та в тих умовах, що склалися на селі, головною соціальною проблемою є безробіття як явище, єдине в своєму роді та сприйняте

сільським населенням як реальність, тому що реальна незайнятість значно перевищує офіційні дані рівня безробіття зареєстрованого.

Стан безробіття на селі викликає неабияку тривогу (табл. 1). Він притаманний для сільського населення всіх природно-економічних зон і регіонів України.

1. Наявна безробітна чисельність сільського населення в Україні

Показник	Роки		
	2010	2014	2016
Безробітне населення у віці 15-70 років, тис. осіб	475,1	558,2	550,3
Рівень безробіття, (за методологією МОП), %	7,2	9,5	9,7
Зареєстровані безробітні, тис. осіб	167,4	175,6	166,1
Рівень безробіття, % до економічно-активного працездатного населення	2,9	3,2	3,1

Джерело: За даними Державної служби статистики України.

Сумним фактором для суспільства України є те, що темпи безробіття серед сільського населення зростають. Безробіття на селі – кризове явище. Це переважно безробітні особи працездатного віку, і ця кількість досягає максимального відсотка. А якщо за кожним безробітним стоїть сім'я – діти, старі батьки, зовсім немічні та хворі, яким потрібний догляд та медичне забезпечення, то таке матеріальне становище повністю затьмарює життя, калічить соціально-економічний добробут людей села.

На превеликий жаль, у сільській місцевості особливої уваги заслуговує соціальна група населення, яка утворилася в ринкових умовах господарювання, і стала безробітними людьми. Це молоді соціально активні особи, серед яких багато і випускників загальноосвітніх шкіл. Через недостатній розвиток соціальної сфери в останні роки вони залишилися непристосованими до сучасних кризових явищ у розвитку сільської місцевості. А тому опинилися на шляху міграційних потоків із нашої країни або поповнили ряди зайнятих у тіньовій економіці. Безробітні, за визначенням Закону України «Про зайнятість населення», є працездатні люди працездатного віку, які шукають роботу, бо не мають свого власного заробітку і реєструються в державних службах зайнятості. Адже це важлива складова трудового потенціалу села, що належить до економічно-активного населення. За визначенням Міжнародної організації праці (МОП) сюди належать особи як чоловічої, так і жіночої статі у віці 15-70 років, які здатні потенційно і го-

тові віддати свої сили на створення споживчої вартості [6].

Державна служба зайнятості реєструє таких безробітних осіб у віці 15-70 років і розділяє їх за такими умовами:

а) які не мали свого робочого місця;

б) які в пошуках роботи чи прагнуть організувати свій власний бізнес;

в) які мають намір уже найближчим часом приступити до виконання запропонованої їм роботи. Сюди належать особи, які тимчасово знаходяться на навчанні за направленням Державної служби зайнятості.

Всього за даними Державної служби статистики України у 2016 р., офіційний статус безробітного мали 1,7 млн людей, серед яких жінок – майже 39 % (джерело: BBS.com) – BBS Україна. Середній вік людей, що мали статус безробітного, станом на 01.01.2017 р. становив 40 років (за даними Державної служби зайнятості).

Зрозуміло, що зайнятість населення і сучасний стан безробіття у сільській місцевості, а особливо серед молоді, коли молоді жінки у розпачі від пошуків роботи, є суспільним розладом і вимагає якнайшвидшого і невідкладного вирішення способом розроблення різного роду пропозицій щодо підвищення зайнятості, розширення сфер прикладання праці та збільшення робочих місць на селі з метою плідного використання ресурсів живої сили, при якому сільські жінки не будуть забутими, а молодь, здобувши в Україні вищу чи середню спеціальну освіту, не виїжджатиме на роботу за кордон. Так, 166,1 тис. осіб зареєстровані як безробітні у

2016 р. [4]. Треба додати, що цей показник зростає і постійним джерелом його поповнення є приховане безробіття.

Новий закон України «Про зайнятість населення», прийнятий Верховною Радою України 05.07.2012 р. № 5067-VI, дає великі повноваження і стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць, підтримки молоді у виборі їхнього місця роботи, а також створення умов для перекваліфікації осіб, які відчували неконкурентоспроможність на ринку праці. Нині це найактуальніше із питань у сільській місцевості, так як звідси впливає й матеріальний рівень життя селян, адже їхні доходи не забезпечують їм високу життєдіяльність.

В умовах реформування аграрного сектору економіки на засадах приватної власності на землю розвиток особистих підсобних господарств в Україні піднято на належний рівень, так як наразі вони перетворюються на стабільних товаровиробників сільськогосподарської продукції.

Безперечно, там, де застосовуються передові сучасні технології, ті господарства стають міцними. Але переважно підсобні господарства населення ґрунтуються на застосуванні ручної, немеханізованої праці і не можуть ефективно вести своє господарство. Проте це єдиний засіб для утримання належного життєвого рівня селян.

Державною службою статистики України у січні 2017 р. було проведено опитування домогосподарств щодо їхніх доходів та споживчих можливостей (з метою аналізу якості життя сільського населення). Всього в Україні налічується 15 млн домогосподарств, у тому числі в сільській місцевості – 4,9 млн. З них за самооцінкою рівня їх доходів протягом останнього року кількість домогосподарств у сільській місцевості, які

постійно відмовляли собі в найнеобхіднішому, крім продуктів харчування, становить 43,3%, а 5% домогосподарств відмовляли навіть у достатньому харчуванні, що близьке до ознак бідності. Це виявлялося в придбанні необхідних продуктів харчування (м'ясо, риба), своєчасному оновленні гардеробу новим одягом, взуттям, сплачуванні рахунків за житло, різні послуги, оплата медичних потреб та ліків, отримання будь-яких інших послуг, на які потрібно використовувати кош-ти. Так, у 2016 р. середньомісячний загальний дохід на одного члена домогосподарства у селян сягав 2293,1 грн проти 2394,3 грн у міського жителя [10].

Крім того, сільські люди позбавлені побутових послуг, які б надавали об'єкти роздрібної торгівлі, транспортного обслуговування, причому регулярного, так як відсутніми є ближні дошкільні заклади, медичні установи (аптеки, пункти швидкої допомоги) тощо. А про сімейний відпочинок за межами домівки хоча б на кілька днів – питання не виникає. Тобто від умов життя, пов'язаних із низьким розвитком інфраструктури сіл, потерпає більша частина сільських домогосподарств.

Основне місце у структурі сукупних витрат займають витрати на харчування (48,3%) та витрати на придбання непродовольчих товарів (27,4%). Але значна частина товарів, які недоступні по ціні селянам, не можуть бути ними придбані. Низький рівень доходів не дає їм можливості мати у господарстві те майно, яке так необхідне для повсякденного життя (комп'ютери, кондиціонери, автомобілі). І хоч сільська людина намагається отримати якийсь дохід, він не забезпечує належної життєдіяльності (табл. 2).

2. Грошові доходи і витрати селян у середньому на місяць на одне домогосподарство, грн

Показник	Роки			2016 до 2014, %
	2014	2015	2016	
Грошові доходи домогосподарства	3788,50	4316,35	4896,66	129,3
Грошові витрати домогосподарства	3150,63	3846,65	4256,27	135,1
Співвідношення грошових витрат і доходів	83,1	89,1	87,0	

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

Дані таблиці свідчать, що грошові витрати зростають швидше, ніж грошові доходи сільських людей. Причиною є зростання

роздрібних цін на продовольчі товари, що набирають швидких темпів росту, тому різко збільшуються витрати на основні продукти

харчування. Така сама причина зростання витрат селян на оплату різних видів обслуговуючих потреб свого домогосподарства.

Важливою соціально-економічною проблемою для покращення соціальних умов життя сільського населення є рівень розвитку та облаштування автомобільних доріг у сільській місцевості. Діючі автомобільні дороги, зазвичай, не ремонтуються і внаслідок цього виходять з ладу, а будівництво нових доріг зовсім припинилося. Звідси усі життєві незручності, які характеризують щоденний ритм сільської людини.

Характеристика звичайного сільського життя змушує робити висновки, що в основному ведення домашнього господарства тримається на жіночих плечах, тим більше в тих умовах, де низький рівень соціальної інфраструктури села. Спостерігається дуже великий розрив у затратах чоловічої і жіночої праці. А ще важче тим жінкам, які з різних обставин залишаються без чоловіків і на

їх утриманні - вся сім'я. Тому вони швидко спрацьовуються і старіють. Народити дітей, виховати їх, доглядати за хворими, іноді і старими та немічними батьками - така неоціненна роль жінки, берегині домашнього затишку, роду людського.

Дедалі швидкими темпами депопуляція охоплює всі регіони України. За дослідженнями науковців, за нинішніх умов господарювання кожна 1000 працездатних осіб у селі утримує 690 непрацездатних, у тому числі 0-15 років - 299 і 60 років і старші - 391. При цьому середній вік чоловіків - 37,9 років, жінок - 43,5 роки (табл. 3) [12].

Помітно збільшується кількість сільських жінок, які працюють за кордоном. Це явище набуває певного соціального виклику всьому суспільству у селах, де встановилися складні економічні та демосоціальні реалії життя. Село поступово спустошується, а сільські жінки стають заручницями соціально-економічних обставин, що склалися.

3. Демографічне навантаження на сільське населення у віці 16-59 років

(на 1000 осіб у віці 16-59 років)

Рік	Загальне навантаження	У тому числі особами у віці	
		0-15 років	60 років і старші
2013	679	290	389
2014	678	292	386
2015	684	295	389
2016	690	299	391

Джерело: За даними Державної служби статистики України.

На превеликий жаль, швидко зростає молодіжне безробіття, і це - соціально-економічне явище, при якому особи у віці 15-29 років перебувають у пошуку роботи, готові братися за неї, але не можуть знайти місце роботи для прикладання своєї праці. Саме таке безробіття показує сутність адаптації молоді на ринку праці, її конкурентоспроможність.

За даними статистичного офісу ЄС Євротату у березні 2015 р. число безробітних у 28 державах Європейського Союзу налічувало 23 млн 748 тис. осіб, що у відсотковому відношенні становить 9,8%. Найменший рі-

вень безробіття відзначено в Німеччині - 4,7%, найвищий - у Греції (25,7%) та Іспанії (23,0%) [7].

Міграція для українських жінок - це якісний вихід у матеріальному становищі, щоб цим самим спрямувати власне життя в інше русло. Тобто міграція для них є і виживанням, і успіхом. Заробляючи за кордоном, вони годують свої сім'ї на батьківщині, про що свідчать їх грошові надходження з-за кордону в Україну (з Італії за 2011 р. перераховано 76,4 млн дол., що становить 5,9% усіх надходжень) [8]. Міграційний рух можна відслідкувати по даних табл. 4.

4. Міграційний рух вибулого населення України, осіб

Країна	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Усього	14588	14517	22187	21599	21409	6465
у тому числі: до країн Європи						
Австрія	158	143	123	154	133	59
Білорусь	680	548	678	754	679	190
Італія	189	208	196	176	96	60

Польща	194	241	425	589	439	218
Німеччина	1846	1616	1579	1349	1412	499
до країн Північної Америки						
США	1112	754	816	1536	1551	953

За ствердженнями фахівців, трудова міграція з України нині має «жіноче обличчя», що характеризує надзвичайно важкий економічний і соціальний ритм життя на батьківщині. Набирає обертів міждержавна міграція як єдиний вихід боротьби з бідністю. За

роки незалежності України батьківщину покинуло до 7 млн осіб [8]. Хоча офіційні статистичні дані міграційного руху сільського населення у 2016 році показують, що в результаті по Україні маємо міграційний приріст у 18,7 тис. осіб (табл. 5).

5. Кількість сільських мігрантів за віковими групами та статю за всіма потоками у 2016 р., осіб

Сільські мігранти	Кількість прибулих			Кількість вибулих			Міграційний приріст, скорочення (-)
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки	
Усього	94 068	41 354	52 714	75 408	31 271	44 137	18 660
у тому числі у віці, років:							
15-29	31407	12524	18883	30254	11386	18868	5548
30-49	24186	10724	13462	20180	8121	12059	4006
50-69	19939	9360	10579	8612	4070	4542	11327
іншого віку	18536	8746	9790	16362	7694	8668	-2221

Джерело: Розраховано за даними Державної служби статистики України.

За останні роки спостерігається стійка тенденція до погіршення здоров'я сільських людей, насамперед жінок, на яких покладена природна функція народжувати і виховувати дітей. Тому в сільській місцевості у середньому з 1000 немовлят 35 мають вроджені вади розвитку або спадкову патологію [6].

Упродовж 2016 р. в Україні народилося 397,0 тис. дітей, з них 205,2 тис. хлопчиків і 191,8 тис. дівчаток. Зростає частка позашлюбних народжень, що в загальній кількості народжених становить 20,1%, а в сільській місцевості - 22,0%. Також у сільській місцевості значно вища смертність людей, ніж у міських поселеннях (17,6 на 1000 осіб проти 13,2) [9].

Людська природа в своєму абсолютному вираженні є неповторною, а тому у світі немає однакових людей за своїми природними здібностями. І кожна людина, зокрема і жінка, прагне проявити повною мірою свої природні та професійні навички. Проте її професійна віддача обмежується веденням домашнього господарства, доглядом за дітьми, за членами всієї сім'ї. Тепло її душі повинно було б наповнюватися надійним життєвим змістом, але сукупність чинників, що характеризують сучасне соціальне ста-

новище сільської жінки та визначають умови такого життя, змінюють її почуття та погляди, що й формує психологію людини, яка проживає в сільській місцевості. За наявності безробіття сільська жінка не відчуває себе необхідною суспільству, незабезпечена з боку держави, а тому її кроки є невизначеними, а життя - зубожілим.

Незважаючи на ситуацію, що склалася на селі, існує гостра необхідність у створенні передумов для сталого розвитку сільських територій, що забезпечить розвиток соціальної та інженерної інфраструктури села, приведе до покращення житлових умов у сільській місцевості і їх впорядкування. Саме життя вказує на створення належних умов для формування повноцінної сім'ї у сільських умовах, для участі сільських жінок у суспільному виробництві села і сільського господарства є необхідним і невідкладним завданням усього суспільства і держави в цілому.

Висновки. Наразі питання створення найнеобхідніших умов для нормального життя є першоосною. А тому велика надія покладається на сприяння і стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць, умов для навчання і перекваліфікації осіб, які виявилися неконкурентоспромож-

ними на сучасному ринку праці. Виходячи з того, що між рівнем освіти і рівнем зайнятості відмічається прямий зв'язок, то потрібно надавати будь-яку підтримку на заохочення молодого покоління до навчання, так як нинішній час потребує підтримки молоді в працевлаштуванні, в піднятті інтересу до праці, до зайнятості.

В умовах кризи за незадовільного рівня прикладання праці та загрозливого безробіття в сільській місцевості деградує людський капітал, що позначилося як на зниженні професійного рівня населення, так і на загальному рівні життя. Значною мірою сільське облаштування передусім залежить від рівня розвитку і наявності належної якості автомобільних доріг.

Нині в державі повинна скластися думка, що розвиток села, сільського господарства – це джерело продукту для життя її громадян, це гарантія національної безпеки. І в першу чергу, це поліпшення життя сільських жі-

нок, яке можливе при вирішенні комплексу соціальних проблем, а саме:

1. Розширення сфери зайнятості жінок при необхідному захисті їхніх трудових прав.

2. Поліпшення соціальної інфраструктури, побутових умов, медичної допомоги, сучасної культурної сфери, підняття оплати праці на селі.

3. Сприяння впровадженню гендерної рівності у сільських поселеннях в усіх регіонах, що вирівняє вкрай важкий життєвий контекст української селянки.

Перспективними напрямками щодо підвищення якості життя населення є здійснення заходів щодо зростання матеріального забезпечення зареєстрованих безробітних, активне стимулювання з боку держави легальної зайнятості та трудової міграції. При цьому також важливе сприяння по залученню благодійної допомоги для вирішення проблем тих незахищених верств населення, де є багатодітні й малозабезпечені сім'ї.

Список бібліографічних посилань

1. Якуба К. І. Жінки в трудовому потенціалі села : монографія. Київ : ІАЕ УААН, 1998. 280 с.
2. Мармуль Л. О. Методичні підходи до розвитку сільських територій на засадах децентралізації. *Економіка АПК*. 2016. № 7. С. 80-86.
3. Соціоекономічний розвиток сільського господарства і села : сучасний вимір / О. М. Бородіна, І. В. Прокопа, В. В. Юрчишин, [та ін.] ; НАН України; за ред. чл.-кор. НАН України О. М. Бородіної. Київ : Ін-т економіки та прогнозування, 2012. 318 с.
4. Руснак А. В. Стратегічні напрями та регіональні пріоритети сталого розвитку сільських територій України : монографія. Херсон: Айлант, 2014. 393 с.
5. Славкова О. П. Розвиток сільських територій: теорія, методологія, практика : монографія. Суми : Сумський національний аграрний університет, 2010. 330 с.
6. Якуба К. І. Життєвий і трудовий потенціал сільського населення України. Теорія, методологія, практика : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2007. 362 с.
7. Діденко Н. В., Родак О. Ф. Проблеми та шляхи вирішення молодіжного безробіття в сучасному суспільстві. *Економіка та держава*. 2016. № 4. С. 81-84.
8. Молоді сільські жінки втікають з України. URL: <http://www.zhinka-online.com.ua/novini-dlya-zhinki/sotcium/292-molodi-silski-zhinky-vtikaiut-z-ukrainy.html>.
9. Населення України за 2016 рік. Демограф. щорічник. Київ : Державна служба статистики, 2017. 135 с.
10. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2016 році. Стат. зб. Київ : Державна служба статистики України, 2017. С. 34, 198.
11. Самооцінка домогосподарств України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств, проведеного у січні 2017 року). Стат. зб. Київ : Державна служба статистики України, 2017 (в Інтернет: www.ukrstat.gov.ua).
12. Статистичний щорічник України за 2016 рік. Київ : Державна служба статистики України, 2017.
13. Михайлова Л. І. Економічні основи формування людського капіталу в АПК. Суми : Довкілля, 2003. 326 с.

References

1. Yakuba, K.I. (1998). *Zhinky v trudovomu potentsiali sela : monohrafiia [Women in the rural labor potential: a monograph]*. Kyiv: IAE UAAN [In Ukrainian].
2. Marmul, L.O. (2016). *Metodychni pidkhody do rozvytku silskykh terytorii na zasadakh detsentralizatsii [Methodological approaches to rural development on basis of decentralization]*. *Ekonomika APK*, 7, pp. 80-86 [In Ukrainian].
3. Borodina, O.M., Prokopa, I.V., Yurchyshyn, V.V., et al. (2012). *Sotsioekonomichniy rozvytok silskoho hospodarstva i sela : suchasnyi vymir [Socioeconomic development of agriculture and rural areas: a modern dimension]*. O.M. Borodina (Ed.). Kyiv: In-t ekonomiky ta prohnozuvannia [In Ukrainian].
4. Rusnak, A.V. (2014). *Stratehichni napriamy ta rehionalni priorytety staloho rozvytku silskykh terytorii Ukrainy : monohrafiia [Strategic directions and regional priorities of sustainable rural development in Ukraine: monograph]*. Kherson: Ailant [In Ukrainian].
5. Slavkova, O.P. (2010). *Rozvytok silskykh terytorii: teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia [Rural development: theory, methodology, practice: monograph]*. Sumy: Sumskyi natsionalnyi ahrarnyi universytet [In Ukrainian].
6. Yakuba, K.I. (2007). *Zhyttievyi i trudovyi potentsial silskoho naselennia Ukrainy. Teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia [Life and labor potential of the rural population of Ukraine. Theory, methodology, practice: monograph]*. Kyiv: NNTs IAE [In Ukrainian].
7. Didenko, N.V., & Rodak, O.F. (2016). *Problemy ta shliakhy vyrishennia molodizhnogo bezrobittia v suchasnomu suspilstvi [Problems and ways of solving on youth unemployment in modern society]*. *Ekonomika ta derzhava*, 4, pp. 81-84 [In Ukrainian].
8. Sevruk, V. (n.d.). *Molodi silski zhinky vtikaiut z Ukrainy [Young rural women escape from Ukraine]*. *Zhinka-Online*. Retrieved from: <http://www.zhinka-online.com.ua/novini-dlya-zhinki/sotcium/292-molodi-silski-zhinky-vtikaiut-z-ukrainy.html> [In Ukrainian].
9. *Naselennia Ukrainy za 2016 rik. Demohraf. Shchorichnyk [Population of Ukraine in 2016. Demographer yearbook]*. (2017). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky [In Ukrainian].
10. *Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrainy u 2016 rotsi. Stat. zb. [Costs and resources of households in Ukraine in 2016. Stat. coll.]*. (2017). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [In Ukrainian].

11. *Samootsinka domohospodarstvy Ukrainy rivnia svoikh dokhodiv (za danymy vybirkovoho opytuvannia domohospodarstv, provedenoho u sichni 2017 roku)*. Stat. zb. [Self-assessment by households of Ukraine of their income level (according to a sample household survey from January 2017)]. Stat. coll.]. (2017). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [In Ukrainian].

12. *Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2016 rik*. [Statistical yearbook of Ukraine in 2016]. (2017). Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [In Ukrainian].

13. Mykhailova, L.I. (2003). *Ekonomichni osnovy formuvannia liudskoho kapitalu v APK* [The economic foundations of the human capital formation in AIC]. Sumy: Dovkillia [In Ukrainian].

Sabluk H.I. Rural unemployment as a crisis uncertainty for rural women

The purpose of the article is to analyze the state and determine the directions of further solution of the unemployment problem among the rural population, including rural women.

Research methodology. In the research process have been used such scientific methods as: statistical and economic, comparative analysis, calculation.

Research results. There has been highlighted an undesirable picture of the social reality of the rural living standards, where were lost the labor places, which resulted in the loss of income of the rural population. Unemployment has reached its severity, and this is a major problem related to the rural development, as the employment of rural population is a priority.

There has been characterized the current rural life, where high unemployment rate causes the most effect on rural women, and as a consequence, on their families. The number of rural women who work abroad is noticeably increasing. Depopulation is growing rapidly in all regions of Ukraine.

Elements of scientific novelty. The novelty of the research lies in the fact that reality of solving this problem for the rural population is the personal auxiliary farms that are the main food supplier and serve as the guarantor of survival. By the characteristics of the existing rural life, there have been proven that the maintenance of private household primarily lies on the shoulders of women.

Practical significance. The urgent need to create the prerequisites for a sustainable rural development has been substantiated, which will improve the rural living conditions due to the development of social and engineering infrastructure of the countryside. Great hope is laid on promoting and stimulating job creation, training and re-training. Under the prevailing conditions, a rural woman feels unprotected by the state, unnecessary for society, and therefore her life steps are in crisis uncertainty. Tabl.: 5. Refs.: 13.

Keywords: unemployment, rural woman, sphere of labor application, personal auxiliary farms, migration, demographic load.

Sabluk Hanna Ivanivna - senior research fellow of the department of social and economic development of rural territories, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv)
E-mail: alexey@iae.kiev.ua

Саблук А.И. Безработица на селе - кризисная неопределенность для сельской женщины

Цель статьи - проанализировать состояние и определить направления дальнейшего решения проблемы безработицы среди сельского населения, в том числе сельских женщин.

Методика исследования. Методы: статистико-экономический, сравнительного анализа, расчетный.

Результаты исследования. Освещена нежелательная картина социальной действительности жизненного уровня крестьян, когда потеряны места приложения труда, в связи с чем люди села лишились соответствующих доходов. Безработица достигла своей остроты, и это является основной проблемой, связанной с развитием сельских территорий, так как вопрос занятости сельского населения является первоочередным. Эта характеристика нынешней сельской жизни, где особенно страдают от безработицы сельские женщины, в последствии их семьи. Заметно увеличивается количество женщин села, выезжающих на работу за границу. Во всех регионах Украины быстрыми темпами растет депопуляция.

Элементы научной новизны. Реальностью в решении данной проблемы для сельского населения выступают личные подсобные хозяйства, которые являются поставщиком основных продуктов питания, служат гарантом выживания. Характеристикой нынешней сельской жизни доказано, что содержание домашнего хозяйства прежде всего ложится на женские плечи.

Практическая значимость. Обоснованно острою необходимость в создании предпосылок для устойчивого развития сельских территорий, что приведет к улучшению жилищных условий крестьян путем развития социальной и инженерной инфраструктуры села. Большая надежда возлагается на содействие и стимулирование к созданию новых рабочих мест, условий обучения и переквалификации лиц. Ведь в тех условиях, которые сложились, сельская женщина чувствует себя незащищенной со стороны государства, ненужной для общества, а потому ее жизненные шаги - в кризисной неопределенности. Tabl.: 5. Библиогр.: 13.

Ключевые слова: безработица, сельская женщина, сфера приложения труда, личные подсобные хозяйства, миграция, демографическая нагрузка.

Саблук Анна Ивановна - старший научный сотрудник отдела социально-экономического развития сельских территорий, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)
E-mail: alexey@iae.kiev.ua

Стаття надійшла до редакції 14.02.2018 р.

Фахове рецензування: 15.02.2018 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Саблук Г. І. Безробіття на селі - кризова невизначеність для сільської жінки. *Економіка АПК*. 2018. № 4. С. 34-41.

* * *